

In memoriam Ruzsinka István (1976–2000)

Egy barátommal ültünk a szekszárdi csillagvizsgáló kupolájában, s kiváló légköri viszonyok mellett a két óriásbolygó borotvaéles, részletdús képét csodáltuk. Szinte egyszerre mondtuk: közülünk ezt csak Ruzsinka Isti tudná valósághűen lerajzolni. Felidéztük a „régii” szép időket, és tervezgettük a jövőt. Arról beszélgettünk, hogy miután István befejezi az egyetemet, újra összejön a „csapat”, és kimozdítjuk a holtpontról a csillagvizsgáló ügyét.

Aztán pár nap múlva fájdalmasan hátsótt belénk a hír: István meghalt. Újabb emlékek törnek fel bennem. A csillagvizsgáló megnyitását követően István rendszeresen feljárogatott. Akkortájt a Swift-Tuttle üstökös volt a legfőbb látványosság az égen. Ennek kicsi, csóvás, jellegzetes képe volt a távcső látómezejében. Istvánt nagyon megfogta ez a látvány. Képes volt csak azért feljönni, hogy megnézhesse ezt az üstökösöt. Megtanulta a változócsillag-észlelést, ha nem volt más, hát ez „hajtotta fel”. Aztán kipróbálta a rajzolást. Órákon át ott kuporgott a távcső mellett, és hihetetlen precizitással rajzolta a holdtájakat. Számomra nagy élmény volt összehasonlítani a látott képpel: fantasztikusan egyezett. István hamar megtanulta a tájékozódást az égbolton. Egyszer csak azzal állított be, hogy szeretne Ő is bemutatást tartani. Elámultam azon, hogy milyen lelkesen és szakszerűen magyarázott az érdeklődőknek.

Gyermekkorában, úgy 7 évesen Vasúti György barátomnál kapta az első távcsöves élményeit. Meggyőződésem, hogy ez az élmény maradandó volt a lelkében. Később, fiatalcemberként is ez motiválhatta. Mindenre nyitott volt,

mindent tudni akart az őt körülvevő világról. Legutóbb kb. fél éve találkoztam vele. Arról beszélgettünk, hogy hamarosan befejezi az orvost, haza jön, és segít nekünk a csillagvizsgálóval kapcsolatos terveink megvalósításában. Hatodéves orvostanhallgató volt... A csillagászat mellett még nagyon sok minden érdekelte. Személyében nagy tudású, tehetséges fiatal távozott a csillagok közé. Ki tudja, hol jár már? De lelkünkben itt marad közöttünk, emlékét megőrizzük.

Dömény Gábor

Csillagforgácsok

Sebészek közt van egy mondás, miszerint „az Isten is sebész”. Bizony nem az, hanem csillagász, legalábbis kis túlzással. Az ember úton-útfélen csillagászati élménybeszámolókkal találkozik. Vagy kérdésekkel, másról-híres emberek töprengéseivel a Világ dolgairól. Hadd osszam meg a – szerintem – legszebbeket, amelyek az utóbbi években tapadtak rám. Hosszú eszme-futtatások nélkül, „forgácsosan”.

Csontváry Kosztka Tivadar önéletrajzában (1915 körül), mindjárt az elején a Donati-üstökös 1858-as visszatéréséről olvashatunk (a dátumra rosszul emlékszik).

„A kisgyermekkorai élményeimet egészíti ki az óriási nagy üstökös, amely nyáron, 1856. vagy 57-ben a Kis-Szebeni óratorony fölött képződött, de éjjel felé a világító csóvája az égbolton végighúzódtott, s fényes csillaga pedig házunk fölött ragyogott.

E tünemény álmaimat soha nem látott tájjakkal ébrentartotta, a valóságot pedig az éghez irányította. De mert gyermekéssel az égbe hatolni nem tudtam, a természetet tanulmányoztam. A természetből a rovar, a pillét, a kőzetet és a madarakat válogattam ki. (...)

Ugyanabban az időben (1874, a közlő megj.) Budapesten az egyetemre iratkoztam be, ahol nagy szeretettel foglalkoztam görcsői tanulmányokkal (...) De behatóan foglalkoztam a vegytannal, az ásvány- és földlannal, a

krisztallografia és napszínelemzéssel, továbbá az ismeretlen vegyületek meghatározásával is."

Az üstökös-történet egy érdekes utóhatására bukkantam a minap. A meg nem hallgatott tanítást, a közönyben és kicsinyességben vergődő zsenit ábrázolja Szepesi Attila: Graffiti c. verse. A Hasonlat alcímű versszakban – életrajzilag helytelenül, szimbolikailag annál találóbban – Csontváry üstökösét idézi. „Nézted a szárnyas üstökösöt / eszmélkedő kamaszkorodban: / mint az iglői patikus, / aki – hite szerint – soron van.”

Több „csillagászatot” nem olvashatunk az életrajzban; de minden mondatában fénylik valami „kozmoszikus”, „napimádó” erő, mint a keleti vallások természeti alapján. A 7 oldalas, sokszor versszerűen tagolt záradék hangja: „Ti, hibás emberek, nem elég, hogy a sarlatánok útjain ellévedtetek, hanem az isteni természettel szemben támadásba mentek.

Ti nem voltatok megelégedve az egészséges tiszta levegővel, megrontottátok füsttel, büzzel, ti nem voltatok megelégedve a legjobb forrásvízzel, teli tettétek magokat különféle szeszrel, tinektek hiába sütött a nap - ti nem vettétek észre, tielőltetek hiába zúgnak patakok, rohannak a folyók, megtermékenyíteni őket, ti nem voltatok arra valók.

Ismérem az utat, amerre mennem kell

Ismérem a szellemi hatalmat, a világtérem-tő energiát, mellyel számolnom kell, semmi kétség, hogy egy még legjobb világrészbe kerülünk s kiapaszthatatlan szépségekben gyönyörködünk.” (Forrás: Gondolkodó magyarok. Csontváry: Önéletrajz. Magvető, 1982.)

A Bartók Rádióon volt egy sorozat: régi rádióelőadások a zenéről. Kodály, Szabolcsi Bence, a század közepének híres zenészei szólaltak meg; az alábbiakat a kiváló cimbalomművész, Rácz Aladár előadásából vettem magnókazettára, onnan idézem.

„Nagyon szeretem az eget nézni. Egyszer el is mentem egy csillagászhoz, megkértem, mutassa meg nekem, magyarázza el, melyik csillagot hogy hívják; melyik a Vénusz, a Ju-

piler. Ő azt válaszolta: Nem fontos, hogy tudjátok a csillagok nevét, a fő, hogy felnéztek rájuk.

Kérem, így vagyunk az összhangzattannal is. Vegyünk egy dominánsseptim-akkordot például. (Játssza.) Ezt a csillagász biztosan másként nevezné, nem baj az. Nem az a fontos, hogy a nevét tudjátok, hanem hogy megcsinál.”

Arról nem szól, hogy ki volt a csillagász. Az Uránia Csillagvizsgálóban járt? Kitalált történet? Az intelleum – bizonyos szempontból – barátságtalan, elutasító. Ugyanakkor mégis tanulságos: az eget nem lehet egyetlen elmutogatással megismerni, sokféle mozgását egyetlen éjszaka még csak áttekinteni sincs lehetőség. Mégis, igaza van? Elég, ha a laikus nem tudja a csillagok nevét, de azért fölnezz a csillagokra? (Ady óta tudjuk, hogy ez „őszi éjben” milyen nehéz...)

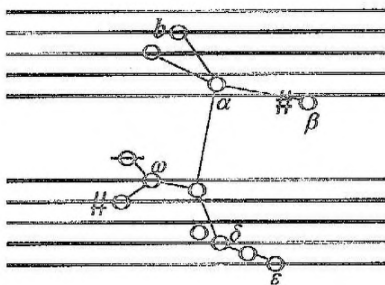
Márai Sándor utolsó naplókötetében (1984-1989) van két csillagászati bejegyzés. „1984. október 22.: Újsághír: Fényképes híradás arról, hogy computeres, távolságot érzékelő szerkezetek először adnak hírt egy a miénktől 193 billió mérföld távolságban létező naprendszerrel, melynek átmérője tízszer terjedelmesebb, mint a mi naprendszerünk átmérője, 40 milliárd mérföld a terjedelme, a Beta Pictoris körzetében létezik, anyaga jég és szerves szén, mint a mi naprendszerünk bolygóinak anyaga, és a törmelék, melyet ez a távoli naprendszer elhint maga körül, bizonyítja, hogy már bolygók váltak ki a csillag anyagából... A híradás rövid, mindennapos. Régebben így jelentették az újságok egy új tűzhányó vagy sziget felfedezését. Ma így jelentik a világrűr híreit, mellékesen.”

„1986. április 26.: Az »anti-gravitáció«, amiről most papolnak a fizikusok. Nem értem. Az állandó vonzás mellett állandó taszítás, ilyesmi. De mi a »célja«? Abszurd és groteszk.”

Az ember örülne, lám, milyen pontos boncolgatása az exobolygó-rendszernek, lám, milyen példás szkepticizmussal fogadja az antigravitációs fejtegetéseket; nem UFC-magazin ez a Márai-napló.

Aztán sajnos hátra lapoztam, a szerkesztő magyarázataihoz. Olvasom: „Béta Pictoris: a Béta csillagkép”... Nem bűn nem tudni. Félremagyarázni sem bűn, egyszerűen nagyképűség. De abból a legszélsőségesebb, a politikusi fajta.

Külföldön elismert, világhírű, nálunk alig játszott zeneszerzőnk, Durkó Zsolt (1934–1997) Liszt-alkatú komponista (főbb művei: Halotti beszéd, Jelenések könyve, Mózcs, Citeraverseny, Zongoraverseny stb). Két darabjában magát a csillagos eget zenésítette meg: mégpedig a Nagy Kutya és az Androméda csillagképeket. Módszere a következő: a csillagkép csillagait kimásolja az atlaszból, és elhelyezi az öt vonalon. A „szokásos” összekötő vonalakat berajzolja. A zene témáit úgy alkotja meg, hogy az összekötő vonalak mentén bejárja a csillagképet. Nem rokona ez a mai német iskolák automatizmusának, hiszen a témát maga választja meg, amikor a módosító jeleket és a bejárás útját kijelöli. A továbbiakban pedig elszakad a csillagképtől, és a téma variációit (jobb szakszóval: fordításait) egyéni invenciótól vezérelve alkotja.

A Nagy Kutya kottaképe a Ludus Stellaris partitúrájában

A kotta szövege tág lehetőséget hagy az előadói improvizációnak. De hogy világos legyen a módszer, hogy az improvizáció is ugyanarra a koncepcióra épüljön, mint a rögzített szöveg: egy terjedelmes melléklettel toldja meg a kottát. Itt a csillagkép maga látható, különböző

részei kinagyítva, esetleg a csillagok eltérő összekötése miatt több atlaszból kimásolva. Majd ugyanez elhelyezve a kottában, és ebből megmutatva, hogy honnan származnak a zene témái.

Misztikus kompozíció az Androméda orgonára, színes „poszt-impresszionista” zene a Ludus Stellaris a Canis Major csillagai alapján vonószzenekarra szerkesztve. Ne kapcsolják ki a rádiót, ha Durkó Zsolt zenéjét ígéri.

Szabó Gyula

Illyés Gyula

CSILLAGHULLÁS

Oda lett hát ez a nyár is.
Rövidül a nap megint.
Hull a csillag, – úgy zuhan le,
ahogy csüggedt kéz legyint.

Kőasztal, bor, kora este,
élvezném még idekint,
csak a sorsa-únta csillag
üt szíven, ahogy legyint.

s leejtődik hosszú ívben –
Ki dobta el? És miért?
Abban a nagy legyintésben
benne az is, hogy: ne kérdd.

Este csillag, nappal csüggedt
falevél hull és kering
a természet, a teremtő
veszti reményét megint.

Az ő tűz-keze legyintí:
gond, vivódás, kéj, – mit ért?
Főlérez fáradt kezem rá,
s mozdul ő is, boromért.

Tihanyi parázs vörösbor,
fényed most a csillagé.
Az ég millió fényévű
lemondásai felé

feleletül téged nyújt föl
– félméterre! – vén karom, –
míg bokámnál hallhatóan
jár egér-mód surranón
a főlszél az avaron.

Új MCSE-tagok névsora, lakhelye és a belépés éve (2601–2700)

2601	Kis Lajos	Budapest	1999	2651	Erdélyi Gabriella	Budapest	1999
2602	Kötél László	Székesfehérvár	1999	2652	Zima István	Zimány	1999
2603	Orszói Zoltán	Harta	1999	2653	Vigh Lajos	Paks	1999
2604	Illés Árpád	Budapest	1999	2654	Szabó Csaba Zsolt	Budapest	1999
2605	Liziczai László	Gyomaendrőd	1999	2655	Kuperczok István	Bogyiszló	1999
2606	Vincze Ferdinánd	Budapest	1999	2656	Horváth Zsolt	Oroszáza	1999
2607	Bohr Ferenc	Gádosor	1999	2657	Ambrus Gyöngyi	Gyula	1999
2608	Bukor István	Miskolc	1999	2658	Suba István	Miskolc	1999
2609	Pankasz Imre	Esztergályhorváti	1999	2659	Páger Péter	Dunajváros	1999
2610	Végh Viktor	Budapest	1999	2660	Magyar Ede	Szeged	1999
2611	Csalló Miklós	Türje	1999	2661	Takács András	Győr	1999
2612	Dr. Pytel József	Pécs	1999	2662	Bolvári János	Kajászó	1999
2613	Lőrinci Ottó Sándor	Gödöllő	1999	2663	Szabó Lászlóné	Budapest	1999
2614	Takács Péter	Mezőkövesd	1999	2664	Csik Dániel	Kecskemet	1999
2615	Runyó Zoltán	Kisvárd	1999	2665	Horváth Tamás	Budapest	1999
2616	Milicz Péter	Mezőkeresztes	1999	2666	EMN Kft.	Budapest	1999
2617	Kövér Melinda	Budapest	1999	2667	Szabó L. Ált. Isk.	Budapest	1999
2618	Gyuris Zoltán	Budapest	1999	2668	Dr. Horváth Tibor	Budapest	1999
2619	Balázs Gyula	Tatabánya	1999	2669	Bán Mihály	Budajenő	1999
2620	Berta János	Budapest	1999	2670	Fodor László	Békéscsaba	1998
2621	Benkő Dénes	Budapest	1999	2671	Jász Ottó	Budapest	1999
2622	Éder Iván	Budapest	1999	2672	Kerekes Róbert J.	Miskolc	1999
2623	Barcza Gergely	Budaörs	1999	2673	Nánási Rezső	Székesfehérvár	1999
2624	Csillik Iharka	Cluj-Napoca, RO	1999	2674	Magonyi Erika	Budapest	1999
2625	Kovács Sándor	Budapest	1999	2675	Goda Zsolt	Gyöngyös	1999
2626	Csordás László	Budapest	1999	2676	Ifj. Szántó Attila	Veszprém	1999
2627	Kassai József	Miskolc	1999	2677	Horváth Norbert	Pápateszér	1999
2628	Csőrgéi Tibor	Léhnice, SK	1999	2678	Mészáros Attila	Budapest	1999
2629	Dr. F. né Sági Katalin	Székesfehérvár	1999	2679	Vörös Gábor	Érd	1999
2630	Megyei Könyvtár	Pécs	1999	2680	Fröhlich Georgina	Budapest	1999
2631	Bagoly Balázs	Balkány	1999	2681	Kunos László	Székesfehérvár	1999
2632	Vincze Pál	Budapest	1999	2682	Seres László	Újfehértó	1999
2633	Madurka Ferenc	Székesfehérvár	1999	2683	Belár Tamás	Gyál	1999
2634	Vella Pál	Kiskunlacháza	1999	2684	Szendrei Józsa	Nagymaros	1999
2635	Kun János	Bátonyterenye	1999	2685	Bankó Sándor	Budapest	1999
2636	Nacsa István	Tatabánya	1999	2686	Pozsgai Gábor	Budapest	1999
2637	Mészáros Szabolcs	Kiskunfélegyháza	1999	2687	Krista Larisza	Budapest	1999
2638	Gilikter Ákos	Kéthely	1999	2688	Zajác János	Nyíregyháza	1999
2639	Kismarton Zsolt	Kazincbarcika	1999	2689	Koczinszky Andrea	Békéscsaba	1999
2640	Dudák Norbert	Tát	1999	2690	Fejér Csaba	Ózd	1999
2641	Dégen Csaba	Budapest	1999	2691	Illés Árpád	Budapest	1999
2642	Endl László	Székesfehérvár	1999	2692	Csényi Péter	Budapest	1999
2643	Lovag Roland	Leányfalu	1999	2693	Ruzsicska Róbert	Kozármisleny	1999
2644	Ulveczki István	Budapest	1999	2694	Bakonyi Ferenc	Budapest	1999
2645	Doros Anna	Miskolc	1999	2695	Szabó Zsolt	Miskolc	1999
2646	Csóri Miklós	Balassagyarmat	1999	2696	Dr. Asztalos Tibor	Domaszék	1999
2647	Kiss Áron	Dunakeszi	1999	2697	Bozó Péter	Vásárosnamény	1999
2648	Jurecska Laura	Feldebrő	1999	2698	Kozma Tibor	Mezőkövesd	1999
2649	Árvai K. Lukrécia	Budapest	1999	2699	Hollósi Mihály	Martfű	1999
2650	Kiss Gábor	Salgótarján	1999	2700	Szűcs Balázs	Fót	1999

Apróhirdetések

Tagjaink és előfizetőink apróhirdetéseit – legfeljebb 10 sor terjedelemben – díjtanul közöljük. A hirdetés szövegét írásban kérjük megküldeni az MCSE címére (1461 Budapest, Pf. 219., fax: (1) 279-0429, e-mail: mcse@mcse.hu).

ELADÓ egy gyári keresőtávcső tartólábbal (6000 Ft), tubusgyűrű pár fecskefarkas rögzítősinen, max. 110 mm átmérőig (7000 Ft). *Orbán Károly, 6430 Bácsalmás, gr. Teleki u. 19., tel.: (79) 342-163*

ELADÓ vagy elcserélhető: 63/840-es Zeiss-refraktor kompletten (tubus, mechanika, fa háromláb, O-16 és H-25 okulárok) jó állapotban. Csere tárgyat képezheti egy min. 20 cm-es tükrös távcső vagy jó minőségű okulárok, szűrők, értékegyeztetéssel. *Lőrincz Imre, tel.: (20) 946-3833*

ELADÁSRA kínálok egy léptetőmotort, hozzá tartozó vezérlő elektronikával. Továbbá eladó egy Zent-E fényképezőgép Kitűnő állapotban. Irányár: 9000 Ft és 8000 Ft. *Vingler Béla, tel.: (20) 344-5562*

KOMPLETT TÁVCSŐMECHANIKÁK finommozgatással eladók, 22 800 Ft/db. *Réti Lajos, 9023 Győr, Ifjúság krt. 51., tel.: (20) 362-1665*

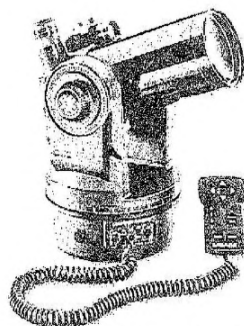
VÁLLALOM 10–30 cm átmérőig Newton-tubusok precíz, igényes elkészítését, Dobson-szerelésben is. Pontos egyeztetés után elkészíték Cassegrain-tubust is. *Boszorky János, tel.: (82) 411-796 (20–22 ó. között).*

ELADÓ „nagy Mizár”, 150/750-es Newton-reflektor, óragép, 2 db okulár, Barlow, szín-szűrők, faláda. Vadonatúj, ára 170 000 Ft. 203/1200-as Newton-tubus, a főtükrő és a segédtükör Intes gyártmány, $\lambda/8$ (95%-os definíciós fényesség). A segédtükör 15%-os kitakarású, maximális képkontraszt. A tubus Sári Pál gyártmánya. Irányár 250 000 Ft. *Babcsán Gábor, tel.: (1) 200-6064 (este).*

TELESCOPIUM

Nyitva tartás: hétfő–péntek 10–18 ó.
1111 Budapest, Budafoki út 41/b.
tel./fax: (1) 209-0542

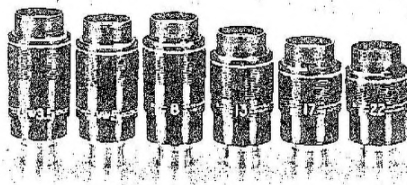
E-mail: telescopeium@mcse.hu
<http://telescopeium.mcse.hu>
Részletes árjegyzéket felbélyegezett válaszboríték ellenében küldünk.
Áraink az áfát tartalmazzák!

Meade ETX távcsövek

Vixen-okulárok (orthoszkopikus, Plössl, Kellner, LV, LVW, LV-zoom)

Vixen-távcsövek, binokulárok
Meade-okulárok, távcsövek
Exakta-binokulárok
Térképek, atlaszok, könyvek